

Sygn. akt III CSK 265/08

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 marca 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Mirosław Bączyk (przewodniczący)

SSN Krzysztof Strzelczyk

SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa Gminy Wyznaniowej [...] przeciwko Gminie Miasta K. i Skarbowi Państwa – Prezydentowi Miasta K. o zobowiązanie,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 19 marca 2009 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 9 kwietnia 2008 r., sygn. akt [...],

oddala skargę kasacyjną i nie obciąża powódki kosztami postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powódka domagała się zobowiązania pozwanych do złożenia oświadczenia woli o przeniesieniu na jej rzecz prawa własności zabudowanych nieruchomości położonych w K. przy ul. P. 8/10 i B. 5, szczegółowo oznaczonych w żądaniu pozwu. Wymienione nieruchomości w dniu 1 września 1939 r. były własnością [...] Towarzystwa, będącego – zdaniem powódki – wyznaniową [...] osobą prawną w rozumieniu art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej (Dz. U. Nr 41, poz. 251 ze zm., dalej: ustawa). Podlegają one zatem zwrotowi na rzecz powódki na podstawie przytoczonego przepisu.

Pozwani wniesli o oddalenie powództwa. Zarzucili, że [...] Towarzystwo nie jest wyznaniową [...] osobą prawną, ponieważ nie zostało utworzone na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 października 1927 r. o uporządkowaniu stanu prawnego w organizacji gmin żydowskich na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej z wyjątkiem województwa śląskiego (Dz. U. z 1928 r. Nr 52, poz. 500, dalej: rozporządzenie z 1927 r.), lecz na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 października 1932 – Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. Nr 94, poz. 808 ze zm., dalej: rozporządzenie z 1932 r.).

Wyrokiem z dnia 8 listopada 2006 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił powództwo, ale Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 18 maja 2007 r. uchylił to orzeczenie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 12 grudnia 2007 r. Sąd Okręgowy w K. ponownie oddalił powództwo i zasądził od powódki na rzecz pozwanych po 7200 zł kosztów procesu.

Sąd ustalił, że [...] Towarzystwo zostało założone około 1904 r. przez żydowskiego działacza społecznego S.L. w formie zarejestrowanego stowarzyszenia. Celem tego stowarzyszenia było kształcenie młodzieży [...] w zakresie przedmiotów właściwych publicznym szkołom ludowym i średnim, jak również w dziedzinach wiedzy judaistycznej i religii mojżeszowej. Szkoła ludowa

rozpoczęła działalność w 1908 r., a szkoła średnia w 1918 roku. Statut Towarzystwa został uchwalony dnia 8 sierpnia 1929 r. i był przechowywany w Starostwie Grodzkim. Urząd Wojewódzki nie zakazał zawiązania stowarzyszenia, a decyzja w tym przedmiocie została wydana dnia 11 września 1929 r.

Towarzystwo na podstawie umowy z dnia 27 października 1911 r. kupiło nieruchomość w K. przy ul. B. 5, stanowiącą działkę nr 96, objętą księgą wieczystą Kw nr [...] (poprzednio parcela 298, objęta lwh [...]), a na podstawie umowy z dnia 24 marca 1927 r. i z dnia 9 listopada 1928 r. – nieruchomość w K. przy ul. P. 8/10, składającą się z parcel katastralnych 301 i 303, objętych lwh [...] (z tych parcel utworzono następnie działkę nr 95, podzieloną na działki nr 95/1 i nr 95/2, objęte księgami wieczystymi Kw nr [...] i Kw nr [...]). Na tych nieruchomościach w latach 1918-1931 został wybudowany kompleks budynków szkolnych. Szkoły kontynuowały działalność w dniu 1 września 1939 r., ale z początkiem roku szkolnego 1939-1940 zostały zamknięte przez okupanta.

Program szkół prowadzonych przez Towarzystwo odpowiadał programowi szkół publicznych. Zajęcia prowadzono w języku polskim. Towarzystwo kształciło także w dziedzinach wiedzy judaistycznej i religii mojżeszowej; prowadziło kasy języka hebrajskiego, historii i literatury żydowskiej oraz organizowało publiczne odczyty. Przedmiotów nieobjętych programem szkół publicznych nauczono w dodatkowym wymiarze godzin i w języku hebrajskim. Wydawane przez szkoły świadectwa miały charakter świadectwa ukończenia szkoły publicznej. Zadaniem szkół było kształcenie młodzieży w duchy wierności obowiązkom wobec Polski i wychowywanie jej na wzorowych obywateli, gotowych do pracy na rzecz państwa.

W szkole znajdowała się synagoga i powstały w 1931 r., z inicjatywy młodzieży, dom modlitwy, w którym odbywały się codziennie modlitwy poranne, nabożeństwa w szabat i święta oraz konfirmacje uczniów.

Towarzystwo nie było organizacyjnie związane z Gminą [...]. Prowadziły je osoby fizyczne, a 72 % dochodów pochodziło z czesnego, płaconego przez rodziców uczniów, zaś 5 % – z dotacji Gminy.

Towarzystwo zostało zlikwidowane decyzją Wojewody z dnia 30 września 1948 r., a decyzją z dnia 21 lutego 1950 r. postanowiono przekazać majątek Towarzystwa, obejmujący także nieruchomości, Gminie Miejskiej K.

Aktualnie nieruchomość, obejmująca działkę nr 95/2 i nr 96, jest własnością Skarbu Państwa i pozostaje w trwałym zarządzie ZSZ. Nieruchomość, stanowiąca działkę nr 95/1, jest natomiast własnością Gminy K. (po komunalizacji) i pozostaje w zarządzie SM.

Powołując się na art. 30 ustawy, Sąd Okręgowy uznał, że ustalenie znaczenia zawartego w tym przepisie pojęcia wyznaniowej żydowskiej osoby prawnej wymaga zastosowania kryterium formalnego. Jest tak dlatego, że w ustawach regulujących stosunek państwa do poszczególnych wyznań ustawodawca pozostawia kościołom i ich związkom wyznaniowym swobodę w określeniu jednostek organizacyjnych, przy pomocy których realizują one swoje cele, ale osobowość prawną wiąże tylko z tymi jednostkami, które za osoby prawne uznaje wprost w ustawie albo na podstawie rozporządzenia wydanego przez właściwego ministra. W wymienionej ustawie o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej, w rozdziale „Osoby prawne i ich organizacje”, ustawodawca wskazał, że osobowość prawną mają gminy żydowskie oraz Związek Gmin, a inne jednostki organizacyjne mogą ją uzyskać na wniosek Zarządu Związku Gmin w drodze rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Podobne rozwiązania dotyczące osobowości prawnej żydowskich wyznaniowych jednostek organizacyjnych zawierały akty prawne obowiązujące przed dniem 1 września 1939 r., m.in. na terytorium Krakowa.

Z rozporządzenia z 1927 r. wynika, że prawa korporacyjne i osobowość prawną posiadał Związek Religijny, poszczególne gminy żydowskie oraz stowarzyszenia wyznaniowe tworzone za zgodą naczelnej władzy nadzorczej – Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Obowiązujące w 1939 r. przepisy regulujące stosunek państwa do poszczególnych kościołów i związków wyznaniowych nie dopuszczały natomiast tworzenia innych jednostek organizacyjnych wyposażonych w osobowość prawną poza strukturami, którym

wprost w ustawach, dekretach czy rozporządzeniach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przyznano przymiot osobowości prawnej.

Osobowości prawnej, której źródłem nie są przepisy ustawy regulującej stosunek państwa do poszczególnych wyznań, lecz innych aktów prawnych, nie należy – zdaniem Sądu – łączyć z wyznaniowym lub częściowo wyznaniowym charakterem działalności prowadzonej przez osobę prawną. Wyznaniowymi żydowskimi osobami prawnymi są zatem tylko te jednostki organizacyjne, które taki status uzyskały zgodnie z postanowieniem ustawy. Sam charakter działalności osoby prawnej, który może pokrywać się z celami, jakie realizują wyznaniowe żydowskie osoby prawne, zwłaszcza gminy żydowskie, nie ma tu decydującego znaczenia. Stowarzyszenie zarejestrowane na podstawie rozporządzenia z 1932 r. a zatem także [...] Towarzystwo, nie jest wyznaniową żydowską osobą prawną w rozumieniu art. 30 ustawy. Także struktura tego stowarzyszenia nie odpowiadała wymaganiom, jakie powinny spełniać wyznaniowe osoby prawne utworzone zgodnie z postanowieniami załącznika do rozporządzenia z 1927 r.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny oddalił apelację powódki. Sąd odwoławczy w zasadzie podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej. Opierając się na wskazanym materiale sprawy uznał, że brak dostatecznych podstaw do ustalenia, iż w szkołach zorganizowanych przez Towarzystwo istniała zarówno synagoga, jak i dom modlitwy. Bez wątplenia istniał tam dom modlitwy (przez władze szkolne nazywany szkolną synagogą), a jego charakter odpowiadał charakterowi domów modlitwy opisanych w przytoczonym przez Sąd opracowaniu. Sąd podkreślił również, że z programu wychowawczego skierowanego przez Towarzystwo do Kuratorium Okręgu dnia 23 grudnia 1935 r. wynika, iż szkoła należała do Związku Zrzeszeń Społecznych utrzymujących [...] szkoły średnie w Polsce, miała charakter narodowej szkoły żydowskiej, a realizowanymi w niej celami wychowawczymi było przekazywanie „wykształcenia ogólnego według wymogów programu państwowego dla szkół średnich oraz wykształcenie hebrajskie i judaistyczne w ramach obejmujących całokształt narodowej kultury hebrajskiej i judaistycznej, a odpowiadających programowi szkoły średniej ogólnokształcącej”, w następnej kolejności zostało wymienione wychowanie

obywatelskie i narodowe, a nadto wpojenie młodzieży etyki judaizmu i moralności ogólnoludzkiej.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego wykładnia językowa zawartego w art. 30 ustawy pojęcia wyznaniowa żydowska osoba prawna nie przesądza, według jakich kryteriów należy ustalić krąg takich osób prawnych. Jego ustalenie może nastąpić na dwa sposoby. Decydujące znaczenie można przypisać statusowi formalnoprawnemu konkretnej osoby prawnej albo kryteriom funkcjonalnym, tj. rodzajowi działalności prowadzonej przez konkretną osobę prawną. Opierając się na analizie rozporządzenia z 1927 r. i rozporządzenia z 1932 r. Sąd Apelacyjny uznał, że wskazane w tych rozporządzeniach kryteria formalne nie pozwalają zaliczyć stowarzyszeń zarejestrowanych na podstawie rozporządzenia z 1932 r. do kategorii wyznaniowych żydowskich osób prawnych w rozumieniu art. 30 ustawy. Tymczasem Towarzystwo powstało na podstawie dekretu o stowarzyszeniach z dnia 3 stycznia 1919 r. (Dz. P.P.P. Nr 3, poz. 88), a następnie działało na podstawie obowiązującego od 1 stycznia 1933 r. rozporządzenia z 1932 r. Zdaniem Sądu również kryterium funkcjonalne nie pozwala zaliczyć Towarzystwa do wyznaniowych żydowskich osób prawnych. Towarzystwo prowadziło w swoich szkołach działalność oświatowo-wychowawczą według programu właściwego dla szkół państwowych, zaakceptowanego przez władze oświatowe. Młodzież żydowska zdobywała w tych szkołach także wykształcenie religijne, był w nich dom modlitwy, obchodzono święta religijne żydowskie. Rozszerzenie w tym kierunku programu nauczania dotyczyło jednak większości szkół w okresie międzywojennym, przeznaczonych nie tylko dla młodzieży żydowskiej.

W skardze kasacyjnej, opartej na pierwszej podstawie, pełnomocnik powódki zarzucił naruszenie przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 30 ust. 1 pkt 2 ustawy, art. 5, 6, 17, 22 w związku z art. 30 ustawy, art. 30 ust. 1 ustawy w związku z przepisami rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9 września 1931 r., rozporządzenia z 1927 r. i obowiązującego w dniu 1 września 1939 r. Statutu Gminy Wyznaniowej [...] oraz art. 25 ust. 1 Konstytucji. Powołując się na tę podstawę wniósł „o uchylenie zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa” albo uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Pozwani wniesli o oddalenie skargi kasacyjnej. Prokurator Generalny, który zajął stanowisko co do skargi kasacyjnej na podstawie art. 398⁸ § 1 k.p.c., wyraził pogląd, że skarga powinna zostać oddalona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Dla oceny zasadności skargi kasacyjnej zasadnicze znaczenie ma sporna między stronami kwestia, czy [...] Towarzystwo, zarejestrowane na podstawie rozporządzenia z 1932 r. jako stowarzyszenie, jest w rozumieniu art. 30 ustawy inną wyznaniową [...] osobą prawną.

Kwestia co oznacza użyte w art. 30 ustawy pojęcie inna wyznaniowa żydowska osoba prawna było już przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w wyroku z dnia 9 lutego 2007 r., III CSK 411/06 (OSNC 2008, nr 1, poz. 9.). Przytoczony wyrok został wydany po rozpoznaniu skargi kasacyjnej pozwanej w sprawie z powództwa Gminy Wyznaniowej [...] przeciwko Gminie K. o zobowiązanie pozwanej do złożenia oświadczenia o przeniesieniu na rzecz powódki, na podstawie art. 30 ustawy, oznaczonej zabudowanej nieruchomości w K., stanowiącej od 1935 r. własność Stowarzyszenia [...] (utraconą w 1959 r.), wpisanego do rejestru stowarzyszeń Starostwa Grodzkiego na podstawie rozporządzenia z 1932 r. W tej sprawie sądy obu instancji uwzględniły powództwo, dzieląc stanowisko powodowej Gminy, że Stowarzyszenie jest inną wyznaniową żydowską osobą prawną w rozumieniu art. 30 ustawy, oparte na argumentach zbieżnych z prezentowanymi w skardze kasacyjnej wniesionej w niniejszej sprawie.

Sąd Najwyższy w przytoczonym orzeczeniu nie podzielił jednak rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku. Uznał, że przyjęte przez Sądy obu instancji znaczenie pojęcia inna wyznaniowa żydowska osoba prawna, przypisujące decydujące znaczenie rodzajowi działalności prowadzonej przez określoną osobę prawną, a nie jej statusowi formalnoprawnemu, prowadzi do złamania jednej z podstawowych zasad prawa cywilnego, że o osobowości prawnej decyduje uznanie danej jednostki organizacyjnej za osobę prawną przez samego ustawodawcę. Sąd Najwyższy podkreślił, że przytoczona zasada znajduje swój praktyczny wyraz w tym, iż o osobowości prawnej określonej jednostki kościoła lub

związku wyznaniowego decyduje uznanie jej za osobę prawną przez przepis prawa lub wpisanie do odpowiedniego rejestru. Niedopuszczalne jest zatem ustalanie znaczenia tego pojęcia przez analizę użytych w nazwie określeń i odwoływanie się do celów i zadań realizowanych przez określoną osobę prawną. Prowadziłoby ono do tego, że na tle przytoczonej ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. istniałyby dwie odmienne grupy wyznaniowych [...] osób prawnych. Podstawą do wyodrębnienia jednej z nich byłyby przepisy art. 5, 6, 22 ustawy, w myśl których do takich osób prawnych należałyby gminy żydowskie, Związek Gmin i jednostki organizacyjne uzyskujące osobowość prawną w drodze rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Druga grupa byłaby natomiast tworzona na podstawie art. 30 ustawy. Dopuszczenie do takiej wykładni nie tylko kłóci się z przyjętym w prawie cywilnym sposobem uznawania określonej jednostki organizacyjnej za osobę prawną, ale zagraża bezpieczeństwu obrotu. Status wyznaniowej żydowskiej osoby prawnej musiałby być za każdym razem ustalany przez organy stosujące prawo, co mogłoby spowodować, że w obrocie funkcjonowałyby jednostki organizacyjne, które przez jedne z organów byłyby uznawane za wyznaniowe [...] osoby prawne, natomiast tym samym jednostkom organizacyjnym inne organy odmawiałyby takiego statusu.

Przez wyznaniową [...] osobę prawną należy rozumieć – jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w przytoczonym orzeczeniu – tylko te jednostki organizacyjne, które mają taki status prawny zgodnie z wyraźnym postanowieniem ustawy. Sam charakter działalności określonej osoby prawnej, który może pokrywać się z celami, jakie mają realizować wyznaniowe [...] osoby prawne, zwłaszcza gminy żydowskie, nie może mieć decydującego znaczenia. Rozwiązanie takie nie tylko służy bezpieczeństwu obrotu, gdyż nie pozostawia wątpliwości, jakie jednostki do takich osób zaliczyć, ale nie zaciera różnic pomiędzy osobami prawnymi, które stanowią część organizacyjną danego kościoła lub związku, a osobami prawnymi działającymi na podstawie przepisów właściwych dla każdego, a więc nie tylko wyznaniowych osób prawnych. Osoby prawne, które nie są nastawione na realizację celów majątkowych (stowarzyszenia lub fundacje), nawet jeżeli ich działalność wspomaga cele wyznaniowe, nie podlegają nadzorowi kościoła lub związku. Mogą wobec tego wolać tylko swoich członków lub założycieli modyfikować

cel swojej działalności oraz korzystać z funduszy państwowych lub samorządowych, które są przeznaczane dla wszystkich osób, nie tylko wyznaniowych, realizujących popierane przez państwo bądź samorząd cele wychowawcze lub charytatywne. Także z tego powodu nie ma podstaw, aby stowarzyszenie podlegające rozporządzeniu z 1932 r. zaliczać do wyznaniowych żydowskich osób prawnych.

Przyjętej wykładni art. 30 ustawy nie podważa zarzut, że przed dniem 1 września 1939 r. nie zarejestrowano żadnego stowarzyszenia wyznaniowego na podstawie rozporządzenia z 1927 r. W chwili uchwalania ustawy był to niewątpliwie fakt znany i jeżeli wolą ustawodawcy było, aby na podstawie ustawy gminy żydowskie mogły uzyskać własność nieruchomości stanowiących w dniu 1 września 1939 r. własność nie tylko wyznaniowych żydowskich osób prawnych, to art. 30 ustawy musiałby posługiwać się innym określeniem. Sąd Najwyższy w przytoczonym orzeczeniu podkreślił, że nie ma żadnych uzasadnionych powodów, aby użytemu w art. 30 ustawy pojęciu wyznaniowa żydowska osoba prawna nadać inny sens niż przyjmuje to sama ustawa w art. 5, 6, 22. Ponadto mając na względzie, że postępowanie o przeniesienie na gminę żydowską określonej nieruchomości stanowi wyjątkową regulację, także akceptowana powszechnie zasada wykładni, że przepisów szczególnych nie należy interpretować rozszerzająco, przemawia za przyjętą wykładnią art. 30 ustawy.

Należy także dodać, że Sąd Najwyższy w sprawie III CSK 90/08, w której Gmina Wyznaniowa [...] wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 28 czerwca 2007 r. oddalającego powództwo, wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy na skutek uwzględnienia skargi kasacyjnej w sprawie III CSK 411/06, i uzasadniła wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania istotnym zagadnieniem prawnym dotyczącym kwestii pojęcia innej wyznaniowej żydowskiej osoby prawnej w rozumieniu art. 30 ustawy, postanowieniem z dnia 9 maja 2008 r. odmówił przyjęcia tej skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując, że kwestia przedstawiona przez skarżącą, jako istotne zagadnienie prawne została już wyjaśniona w sprawie III CSK 411/06.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą skargę kasacyjną podziela dokonaną w sprawie III CSK 411/ 06 wykładnię pojęcia innej wyznaniowej żydowskiej osoby prawnej w rozumieniu art. 30 ustawy. To oznacza, że stowarzyszenie zarejestrowane na podstawie rozporządzenia z 1932 r. nie jest wyznaniową żydowską osobą prawną w rozumieniu art. 30 ustawy. Wyznaniowymi żydowskimi osobami prawnymi w rozumieniu art. 30 ustawy są tylko osoby wymienione w art. 5, 6 i 22 ustawy. Charakter działalności stowarzyszenia, nawet pokrywający się z celami realizowanymi przez wyznaniowe żydowskie osoby prawne, nie ma znaczenia dla uznania go za taką osobę. Nie mogą zatem odnieść skutku podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty zmierzające do wykazania, że Sąd Apelacyjny z naruszeniem art. 30 ust. 1 pkt 2 ustawy, art. 5, 6, 17 i 22 w związku z art. 30 ust. 1 ustawy oraz art. 30 ust. 1 ustawy uznał, iż zarejestrowane na podstawie rozporządzenia z 1932 r. [...] Towarzystwo nie było wyznaniową żydowską osobą prawną w rozumieniu art. 30 ustawy. Ustalenie znaczenia użytego w art. 30 ustawy pojęcia wyznaniowej żydowskiej osoby prawnej w sposób, jaki proponuje skarżąca (przez odwołanie się do charakteru prowadzonej działalności i jego związku z celami realizowanymi przez wyznaniowe żydowskie osoby prawne oraz powiązań organizacyjnych i finansowych z gminami żydowskimi) przede wszystkim łamie powszechnie aprobowaną w doktrynie i orzecznictwie podstawową zasadę prawa cywilnego, że o osobowości prawnej przesądza uznanie danej jednostki organizacyjnej za osobę prawną przez samego ustawodawcę, a więc nie rodzaj prowadzonej przez nią działalności, lecz jej status formalnoprawny; nie uwzględnia też innych przedstawionych wyżej argumentów, niepozwalających zaaprobować stanowiska skarżącej.

Analiza przepisów dotyczących bractw cerkiewnych nie pozwala podzielić także zarzutu, że zaskarżony wyrok został wydany z naruszeniem art. 25 ust. 1 Konstytucji, polegającym w przekonaniu skarżącej na tym, iż będące zarejestrowanym stowarzyszeniem [...] Towarzystwo powinno być uznane za wyznaniową żydowską osobę prawną w rozumieniu art. 30 ustawy, gdyż za wyznaniową prawosławną osobę prawną są uznane działające przed 1 września 1939 r. bractwa cerkiewne. Wspomniane bractwa były zakładane w parafiach Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego zgodnie z art. 47 dekretu

Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 18 listopada 1938 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz. U. Nr 88, poz. 597 ze zm., dalej: dekret) na podstawie przepisów o stowarzyszeniach i postanowień statutu wydanego przez będący organem władzy kościelnej Sobór Biskupów (art. 11 dekretu). O uznaniu ich za wyznaniowe prawosławne osoby prawne zdecydował § 70 Statutu Wewnętrznego Św. Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, stanowiącego załącznik do wydanego na podstawie dekretu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 1938 r. o uznaniu Statutu Wewnętrznego Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz. U. Nr 103, poz. 679), z którego wynika, że bractwa były zakładane w celu ożywienia i rozwoju życia religijno-oświatowego, utrzymywania w należyтым stanie świątyń, współdziałania w urządzaniu uroczystych nabożeństw i okazywania miłosierdzia chrześcijańskiego. Odpowiednikami spełniających wymienione zadania w kościele prawosławnym bractw cerkiewnych były przewidziane w żydowskich gminach wyznaniowych – zgodnie z art. 32 rozporządzenia z 1927 r. – stowarzyszenia wyznaniowe, podlegające wpisowi do rejestru Rady Religijnej. Nie ulega jednak wątpliwości, że Towarzystwo nie było takim stowarzyszeniem. Należy też dodać, że w myśl wspomnianej zasady prawa cywilnego, iż o osobowości prawnej decyduje uznanie danej jednostki organizacyjnej za osobę prawną przez samego ustawodawcę, bractwa cerkiewne zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz. U. Nr 66, poz. 287) uzyskały status osoby prawnej Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

Nieskuteczny jest również zarzut naruszenia przepisów rozporządzenia z 1927 r. i Statutu Gminy Wyznaniowej [...] (obowiązującego w dniu 1 września 1939 r.), które polega – zdaniem skarżącej – na zakwestionowaniu konfesyjnego przymiotu działalności Towarzystwa, zarówno dlatego, że nie wskazanie przez skarżącą, jakie konkretnie przepisy rozporządzenia z 1927 r. zostały naruszone, uniemożliwia kontrolę kasacyjną (por. postanowienie Sąd Najwyższego z dnia 11 marca 1997 r., III CKN 13/97, OSNC 1997, nr 8, poz. 114 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1996 r., II UKN 25/96, OSNAPiUS 1997, nr 14, poz. 255) , jak i z tego powodu, że zarzut naruszenia Statutu, który nie ma

charakteru prawa powszechnie obowiązującego, nie może wypełniać pierwszej podstawy kasacyjnej (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 2 grudnia 1998 r., I CKN 907/97, niepubl. i z dnia 6 stycznia 1999 r., II CKN 113/98, niepubl.). Ponadto charakter działalności [...] Towarzystwa, jako stowarzyszenia zarejestrowanego na podstawie rozporządzenia z 1932 r., nie ma – co zostało podkreślone wyżej – znaczenia dla uznania go za inną wyznaniową żydowską osobę prawną w rozumieniu art. 30 ustawy.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji wyroku (art. 398¹⁴ oraz art. 102 w związku z art. 398²¹ k.p.c.).